

DESCRIEREA ȘI ANALIZA OPEREI DE ARTĂ CA METODĂ DE STUDIERE ALE DISCIPLINILOR ÎN DOMENIUL ARTELOR PLASTICE ȘI DESIGNULUI

Rocaciuc Victoria,
doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător,
Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

Descrierea și analiza operei de artă sunt incluse în cadru metodologic (iconografic și iconologic) al studiului artelor plastice. Orice operă de artă (obiect de design) conține elemente care necesită descriere și analiză teoretică. Pentru a spori însușirea datelor studiate la disciplinele de istorie și teorie ale artelor plastice și designului s-a format necesitatea de a propune studenților o grilă ce va include etapele (pașii de urmat sau obiectivele operaționale) de analiză și descriere a unei opere de artă. Acest lucru ne-am propus să îndeplinim în baza analizei și descrierii unei opere de artă concrete, astfel creând-se un exemplu practic de realizare a sarcinii propuse.

Pentru cercetare a fost selectat celebrul tablou al lui Diego Velázquez (1599-1660) „Las Meninas” (Domnișoarele de onoare).

Așadar, *etapa inițială de descriere* include **catalogarea** lucrării propuse spre analiză (în formă de legenda sau eticheta, adică scrierea datelor de catalog) și este formată din următoarele puncte: *autor*: Diego Velázquez (1599-1660);

titlu: Las Meninas (Domnișoarele de onoare);

data (creării): 1656;

suport/material, tehnica: ulei pe pânză;

dimensiuni: 318 x 276 cm;

conservarea, loc de păstrare: Muzeul Prado, Madrid.

Este important ca această etapă să fie îndeplinită corect, fiindcă majoritatea studenților utilizează imaginile din internet fără a include date de catalog ale operelor folosite în referatele lor, lucrări de curs, PPT etc. Astfel, unii studenți nu cunosc autorii sau alte date privind reproducerile operelor utilizate în ilustrarea textelor scrise de ei.

Mai departe, urmează *analiza contextului istorico-cultural*: „Diego Velázquez (1599-1660) este reprezentantul barocului spaniol. Ceea ce au produs pictorii spanioli la sfârșitul secolului al XVII-lea, apare ca una din culmile artei spaniole. Reprezentanții cei mai semnificativi ai stilului baroc spaniol sunt El Greco, Murillo, Ribera, Zurbaran, Velázquez. Pictura spaniolă din această perioadă este caracterizată prin decorativitate, instabilitate, prin rafinamentul formelor sofisticate, dualitatea idealului și realului, prin asetism, dezordine, sublim și ridicol expuse prin teatralitatea gesturilor și mișcărilor personajelor reprezentate”.

Prin urmare, poate fi oferită și o scurtă analiză a biografiei artistului: „Diego Velázquez a fost cel mai remarcabil pictor spaniol al tuturor timpurilor și unul din portrețiștii supremi în istoria artelor. El realiza adevărate capodopere încă din adolescență, iar la vârsta de 24 de ani devine pictorul favorit al regelui Filip al IV-lea – o poziție pentru care nu a avut rivali întreaga viață. Regele îl admira atât de mult, încât la numit în diverse posturi prestigioase la curte, acestea limitând însă timpul disponibil pentru pictură. Cu toate acestea, artistul a creat însă o magnifică galerie de portrete ale figurilor de la curtea regală, incluzând nu doar membrii ai familiei regale și ai aristocrației, ci și triștii pitici, sursa de amuzament a stăpânilor. În timpul celei de-a doua vizite în Italia, a realizat și un portret al papei și a fost aclamat de pictorii Romei. Cariera sa a culminat odată cu ridicarea la rangul de cavaler – primul artist spaniol care a fost onorat cu un astfel de titlu”.

În urma prezentării datelor cu caracter introductiv, se propune accentuarea inovației și importanței artistice a operei respective:

„În *Las Meninas* sau *Domnișoarele de onoare*, cunoscut și sub numele de *Familia regală*, autorul a creat efectul unei ocheade la o scenă obișnuită din atelierul artistului în timp ce pictează regele și regina – a căror reflecție se vede numai în oglindă în fundal – în prezența infantei Margarita. În această compoziție complexă, figurile aproape în mărime naturală sunt pictate mai mult sau mai puțin detaliat, în funcție de relația lor cu figura centrală a infantei și de sursa de lumină, creând o iluzie remarcabilă a realității pe care nici Velázquez, nici vreun alt artist din timpul său nu au mai depășit-o niciodată”.

Descrierea subiectului și a mesajului artistic:

„Majoritatea istoricilor de artă cred că această lucrare este o pictură despre pictură și despre statutul acesteia ca artă nobilă și liberală”.

„*Las Meninas* (*Domnișoarele de onoare*) recunoscută drept una din cele mai impresionante picturi din istoria artei occidentale, nenumărate analize au încercat să redea cu exactitate mesajul tabloului și să explice sensurile acestuia. Înveșmântat asemeni unui curtean, artistul se prezintă pe sine la lucru, în fața unei pânze de dimensiuni impresionante. Ia o pauză uitându-se în direcția spectatorului, la fel face și prințesa Margarita, care este înconjurată de domnișoarele de onoare – las meninas – precum și alți membri ai familiei regale”.

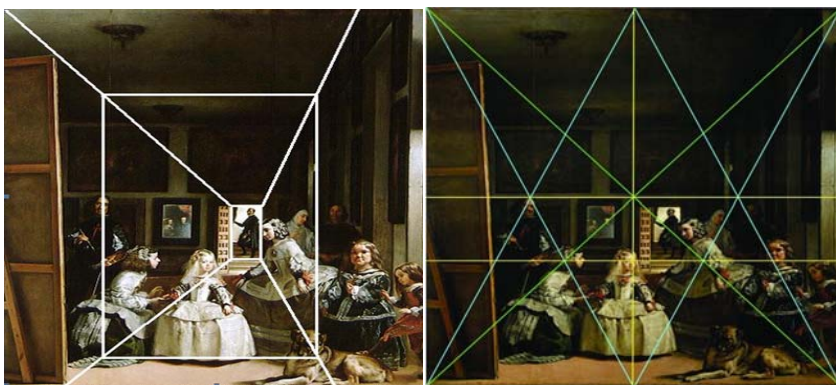
Analize compoziționale:

1. Analiza și descrierea afectivă a compoziției:

Personajele: 1) Prințesa Margarita; 2) doña Isabel de Velasco (domnișoara de onoare); 3) doña María Agustina Sarmiento de Sotomayor (domnișoara de onoare); 4) femeia pitic Mariabola (Mari Barbola); 5) piticul Nicolas Pertusato; 6) doña Marcela de Ulloa, servitoarea prințesei, îmbrăcată în doliu; 7) o gardă; 8) Don José Nieto Velázquez, șambelanul reginei, posibilă rudă a artistului; 9) Velazquez însuși; 10) regele Filip al IV-lea; 11) regina Mariana.

Variante de tratare compozițională (axele de perspectivă, în raport cu secțiunea de aur, direcțiile privirilor parsonajelor, direcțiile mișcărilor personajelor, amplasarea accentelor de lumină etc.):

Analiza detaliilor compoziționale: „Mai puțin evidente, dar esențiale pentru redarea tabloului, sunt figurile regelui și ale reginei, prezența acestora fiind indicată de imaginea lor reflectată în oglindă”.

Crucea de Santiago: „După moartea lui Velasquez, regele Filip al IV-lea a ordonat ca crucea de Santiago, denotând rangul de cavaler al artistului, să fie adăugată în tablou. Velasquez nu a primit acest titlu până în 1659 și este posibil ca Meninele să fi făcut parte din proiectul său de demonstrare a nobilității, o premisă obligatorie pentru investirea titlului de cavaler”.

Imaginea în oglindă: „Regele Filip al IV-lea și regina Mariana sunt prezenți în tablou indirect, ca reflexie în oglindă, dar posibil că intrarea lor să fie elementul care atrage privirile celorlalte personaje din tablou. Ideea de a marca indirect prezența unui personaj în tablou poate să fi fost inspirată de la Van Eyck, din tabloul *Căsătoria soților Arnolfini*, tablou ce făcea parte din colecția regală spaniolă la acea vreme”.

La intrare: „Conturată la ușa din plan îndepărtat este siluieta șambelanului reginei, al căror rol era asemănător cu poziția oficială deținută de Velasquez la curtea regelui. Conduce privirea spectatorului și probabil și pe cea a cuplului regal înspre încăperea alăturată. Brațul său îndoit marchează punctul de fugă al tabloului – unde se întâlnesc liniile perspectivei. Conform regulilor perspectivei, se consideră că privitorul este poziționat chiar în fața acestui punct – în dreapta poziției imaginare a regelui și reginei”.

Privirea infantei: „Cu acel caracter direct unui simplu instantaneu, artistul surprinde momentul în care prințesa de cinci ani își privește părinții. Chipul rămâne parțial întors către câinele imens pe care îl urmărise jucându-se cu piticul”.

Bufoni de la curte: „Femeia pitic Mari Barbola și piticul Nicolas Pertusato se numărau printre bufonii de la curtea regelui. În această lucrare artistul a așezat laolaltă toate rangurile curții spaniole, de la cel mai înalt statut până la cel mai mic”.

Partea tehnico-tehnologică: fluiditatea tușelor.

Stilul de o libertate extraordinară a tușelor lui Velazquez este pus în evidență în detalii ce reprezintă chiar mâna artistului, cu degetele elegant poziționate pe pensulă, accentuate de câteva urme de umbră și lumină.

Coloritul, lumina. Elementul clarobscur este unul dintre specificile de bază ale stilului baroc. Culorile deschise ale părților iluminate au rolul de accente compoziționale. Umbrele calde servesc integrității atmosferei din tablou.

Interpretarea (concluzii).

Analizând maniera stilistică liberă și caracterul picturii lui Velazquez pus în evidență în toate detaliile ale tabloului avem posibilitatea să observăm anunțarea și apariția trăsăturilor specifice operelor din perioada modernă. Constatăm abordarea originală a problemelor din sfera realului și pregătirea unui teren de lansare a noilor probleme în artă, continuat de manierismul reprezentanților stilului rococo, artiști prerafaeliți, realiști critici, impresioniști etc. Noua problematică va continua prin schimbarea atitudinii față de colorit în raport cu lumină și umbră, în care în pictură luminii și expresiei i se va acorda tot mai multă atenție. Concepția tabloului cuprinde ideile socioculturale ale timpului și lansează începutul noilor problematizări artistice.

Principii conceptuale similare pot fi valabile și pentru analiza operelor din domeniul sculpturii, designului, artelor decorative etc. Spre regret, puțini studenți reușesc să îndeplinească toate etapele de cercetare oferite. Astfel, catalogarea în combinație cu alte două sau trei principii de analiză se prezintă drept sarcină de compromis.

Bibliografie:

1. Botez Crainic A. Istoria artelor plastice. Vol.2. Renaștere. Barocul. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1997, p. 298-301.
2. <http://istoria-artei.blogspot.com/2009/04/diego-velazquez-1599-1660.html>
3. <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/velazquez-viata-si-opera>
4. <http://www.rasfoiesc.com/hobby/arta-cultura/Arta-spaniola-in-sec-XVIIea-i-55.php>